

10 de maig de 1957

Sr. Josep Fontana
LIVERPOOL

Benvolgut amic:

Jo no sé quin desig té vostè de turmentar-se ni quines ganes de ferir els seus amics. Em sap greu de no tenir els mateixos anys seus per donar-li a entenent que d'aquesta manera no arribarà a crear res de constructiu ni a voltar-se de gent que li sigui sincerament afecta. Si realment m'aprecia li prego d'escoltar aquest consell: aprofiti el seu temperament constructor i desenvolupi'l en grau màxim; i soterra la perillosa fibra nihilista, com més aviat millor.

Accepto tot allò que vostè vulgui i es digni pensar de mi o dels historiadors que l'han precedit. És un bon signe de consciència de generació -perdoni si l'he ofès- i no em sap greu que algú reaccionï com jo vaig fer-ho en el meu temps juvenívol. Però no accepto que lluiti contra fantasmes nodrits per la seva pròpia imaginació -ja que això és un pecat franquí greu. Totes les coses que diu del Seminari són falses, i vostè prou ho sap. En aquest sentit no haig de reivindicar ningú, perquè tots aquells qui hem tingut cura del Seminari hem ultrapassat de molt allò que se'ns podia exigir. Àdhuc quan es compren "Histoires de France illustrées".

Respecte a les seves divagacions sobre historiografies europees i africanes, sàpiga que el fet veritablement important en aquestes latituds és el compliment del deure. Molta gent que s'ha quedat ací des de 1939 han perduts ocasions verament vitals duts pel seu esperit de sacrifici envers el país. I no ho dic per mí, sinó per molts amics meus que sense parar esment en africanismes varen creure que devien subjectar-se a la llei de la terra, sense pensar ni en primacies ni en darreries.

No es molesti si li dic clarament allò que penso, de la mateixa manera que m'engresca la seva sinceritat, almenys perquè toca roca viva. Ara bé, repeteixo que si en l'esdevenidor hem de cooperar ha de ser en termes absolutament realistes (és un irrealisme, per exemple, barrejar els noms de Govern i Tasis i Marca, "Biografies catalanes" i fracàs).

Dels llibres que em va deixar he tret coses ben servidores. També començo a aprofitar les dades del microfilm. Per cert, quan vol que li retorni?

També m'he mirat les dades de Posthumus i arbitrat un sistema per a aprofitar-les. Això és quelcom que voldria discutir amb vostè i el Sr. Alzima (no sé si el coneix, però és un estadista de molt prestigi). Crec que estem arribant al moment de poder avançar entre tots un estudi de l'evolució dels "trends" del segle XIX espanyol. Aquesta tasca, però, s'ha de deixar en mans de vostè i per a més endavant.

Encarregui'm la Història del Rostow. Servirà millor la causa que llegint-lo sol. Al Seminari d'Història Econòmiques ja hi és fa temps. Allí hauria trobar vistè també un altre exemplar de Sanchaz-Ramos.

Endavant. Ben cordialment seu,